

PAAVO
RINTALA

CARROSSA
JA ANNA

SAGA
EGMONT

PAAVO
RINTALA
CAROSSA
JA ANNA

Paavo Rintala

Carossa ja Anna

SAGA Egmont

Carossa ja Anna

Cover image: Shutterstock

Copyright © 1986, 2020 Paavo Rintala and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726546934

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com - a part of Egmont,
www.egmont.com

I Hans Carrossasta avautuva näköala

Kaivattua uutta ja syvempää näkemystä ihmiseen en ole onnistunut löytämään. Minun on tultava toimeen tähänastisilla.

Menen Romanianlaisen päiväkirjan mukana Karpaateille ja annan Hans Carossan muistiinpanojen puhutella sisintäni.

Voidakseni tehdä tämän matkan minun on siirryttävä lokakuun 4. päivään vuonna 1916 ja Pohjois-Ranskaan, Liebermontin kylään. Sinne oli sijoitettu erään baijerilaisen jalkaväkirykmentin reserviläispataljoona. Sen lääkärille Hans Carossalle oli pakkoluovutettu huone monsieur ja madame Varnierin talosta. Kyseisenä päivänä hän rikkoi huoneensa pesupöydältä talon emännän hiotun peilin. Hän meni pyytämään anteeksi madame Varnierilta, pahoitteli vahinkoa, halusi edes jotenkin korvata. »Tiedän ettei sitä voi korvata rahalla», hän sanoi, »kuinkapa raha voisi tehdä ehyeksi sukuun liittyvän esineen kaikkine muistoineen».

Vanha rouva Varnier naurahti vaikka varmasti oli pahoillaan. »Koko maailma hajoamassa pirstoiksi. Mitä minä yhdestä peilistä. On tuhoutunut arvokkaampaakin. Paljon. Ja kaikki turhan takia.»

Rouva Varnier seiso ikkunan ääressä, rummutti ruutua sormenpäillään ja huokasi. »Paljon arvokkaampaakin. Ja kaikki - pour rien.»

Carossa kirjoitti päiväkirjaansa madame Varnierin huokauksen. Sommelta kuului tykistön jylinä. Se helisytti ikkunoita, paiskoi ovia auki ja kiinni. Niin kuin joku olisi kulkenut niissä vihapäissään. Maurepasin taistelun jälkeen baijerilaisrykmentti oli ollut levossa. Niin kutsutussa levossa, ja miehet olivat kokeneet jälleen kerran selustan ankeuden: laiha muona, ainaiset hyppytykset katselmuksiin, sulkeista, nimenhuutoja ja hunöörin

tekemistä etappiportaana puhtoisille, tärkeileville univormuille.

Vapaa-aikoinaan Carossa teki ratsastusretkiä Cuiscardin suuntaan. Koskaan hän ei päässyt Pohjanmeren rantaan saakka. Hän huvitteli sulkemalla silmänsä ja hengittämällä syvään. Hän kuvitteli vainuavansa meren, tuntevansa sen suolaisen tuoksun.

Cuiscardin suunnalta puhaltavassa tuulessa häntä tervehti elementti jota Sommella ei voinut kokea: toisin kuin Euroopan manner, meri oli vielä suuri ja vapaa. Kahlitsematon.

Kuvitelmissa tavoitettu vapauden ilo loppui eräänä päivänä. Käsky kävi. Oli ryhdyttävä kohentamaan sotilaiden taistelukuntoa.

Varusteet, aseet, kaasunaamarit kunnostettiin. Pataljoonissa suoritettiin terveystarkastukset. Sairaat ja heikot poistettiin vahvuudesta, siirrettiin täydennys- ja työpataljooniin. Terveille käskettiin suorittaa kolera-rokotus.

Uudet määräykset tiesivät muutosta, marsseja, junakuljetuksia, härkävaunujen loputonta seisomista asemilla, hiilen, veturinrasvan ja käymälöiden hajua joka tapauksessa hyvästejä Pohjois-Ranskalle. Uutta rintamaa.

Huhut ja arvailut baijerilaisrykmentin päämäärästä sisällyttivät miesten elämän. Mihin heidät siirrettäisiin? Kysymyksestä muodostui keskeisempi kuin koko sodasta.

Kolera-rokotus antoi tohtori Carossalle vihjeen. Kolera, siitä tuoksahti itä, itärintama, Aasia.

Lokakuun 8. pnä he seisoivat nelirivissä, ottivat käskyn mukaan ojennusta, lukua, reagoivat huomiohuutoon ja karjuivat hyvää päivää herra kenraalille.

Oli joukkojen katselmus. Ja kenraali katseli, kelpuutti heidät. Mutta mihin.

Seuraavana aamuna varhain herätys.

Monsieur ja madame Varnier olivat jo jalkeilla kun Carossa meni keittiöön hyvästelemään ja kiittämään ystävällisyydestä jota vihollinen, vihollisarmeijan edustaja oli saanut osakseen talossa.

»Kukin meistä pyrkii tekemään velvollisuutensa», vanha rouva sanoi ja monsieur Varnier lisäsi: »Eikä sitäkään enää tunnuta suvaittavan. Ajan henki vaatii kohtelevaan ihmisiäkin vihollisina. Mitä tästä maailmasta tulee, jos arkinen hyvä tahto ja vieraanvaraisuus kielletään.»

Rykmentin marssi alkoi aamuhämärissä. Marssireitti kulki Cambrainin kautta. Ilta jo tummui kun kärkipataljoona saavutti Pronvillen.

Sommelta kuului yhä maailmanlopun pauhu. Tykistön suuliekit ja valoraketit salamoivat taivaalla.

Puolen yön maissa heille jaettiin kenttäkeittiöstä papuja ja säilykelihaa. Se oli sekä päivällinen että illallinen.

Tie oli täynnä marssivia joukkoja joita tunki kylään ja tukki kaikki kulkuväylät. Baijerilaisten perässä marssi preussilaista jalkaväkeä. Preussilaiset kirosivat tykistön saamattomuutta, pelkäsivät koko Sommen murtuvan, ja joku jv-upseeri julisti että niin olisi tapahtunut jo ajat sitten ilman heitä, preussilaisia jalkaväen miehiä.

Preussilainen tykistö tuli jalkaväkensä perässä. He taas kirosivat preussilaista jalkaväkeä joka vain tykistön ansiosta miten kuten jaksoi kestää asemissaan.

Baijerilaiset kuuntelivat kumpaisiakin ja nauroivat molemmille eivätkä preussilaiset käsittäneet heidän

nauruaan.

Sitten tietä laahusti uusi kulkue hartiat kumarassa, pitkät tummat manttelit yllä. Ranskalaisia sotavankeja. Synkkä marssirivistö, öinen tie täynnä äänetöntä syytöstä. Kuun valossa vankien likaiset kasvot.

Baijerilaiset uteliaina tien varressa. Vangeille ojennettiin tupakkaa, leipää, yritettiin virittää keskustelua vähäisellä sanastolla.

»Hei, millaista palkkaa te saatte siviilissä, töissä Ranskassa. Millainen muonapuoli teillä oli armeijassa, välttävä vaiko keho. Ja ranskalaiset naiset, kertokaa millaisia naisia. Tiedättekö, milloin tulee rauha.»

Baijerilaisten välittömyys ei sulattanut vankirivistön juroutta. Heidän äänettömyytensä paheksui vihollisen iloa, piti sitä sopimattomana. Eikä heitä voinut moittia jos he vankeina ja omalla hävitetyllä maallaan eivät käestäneet baijerilaisten tuttavallisuuteen.

»Miksi aloititte tämän sodan meitä vastaan», vankijonosta kuului huuto, syyttävä, lohduton.

Siihen vastattiin naurulla. Vatsansa täyttäneet baijerilaiset pitkän päivämarssin jälkeen, unen raukeuden hiipiessä jäseniin kokivat huudon mielettömyydeksi: hekö olisivat niin mahtavia voimia, sodan aloittajia, hehän halusivat vain sulatella ruokaa, mennä levolle.

Sekin oli liian paljon toivottu. Upseerit käskivät valmistautua marssiin.

Uudessa pysähtymispaikassa Carossan pataljoonan miehet löysivät erään talon kellarista aarteen. Se oli täynnä punakuorisia juustopalloja. Äreä, tärkeyttään korostava pataljoonan pikkumajuri kiirehti jakamaan ne oikeudenmukaisesti. Juustot levitettiin telttakankaille, puhdistettiin pölystä ja homeesta. Väapeli sai tehtäväkseen laskea ne, jakaa neljään osaan ja komppaniat komennettiin neliriviin juustokekojen ympärille.

Ilo vaihtui pettymykseksi. Juusto oli kivikovaa, veitsi ei siihen pystynyt. Kun palloja lopulta saatiin halkaistuksi, ne olivat sisältä mätiä.

Koko varasto pilaantunutta. Ensin tuli masennus sitten katkeruus. Sotamies Christlin huusi: »Lähetetään ne Spahan, Keisarin hovin pöytään.»

Upseerit eivät olleet kuulevinaan.

Rautatieasema Aubigny-au-Bac, lokakuun kolmastoista.

Pataljoona oli kuormattu junaan. Kun juna vihdoin liikkui, alkoi sataa. Carossaa vilusti, hän kääri huovan ympärilleen, mutusteli omenaa, tunsi kuumeen nousevan. Aluksi paleli, sitten alkoi olla lämmin ja kun hän nukahti, uni vei hänet kodin lämpöön vaimon ja pikku poikansa luo.

Juna oli pysähtynyt kun hän heräsi. Oli aamu.

Paikan nimi oli Charleroi.

Vuosi sitten, hän muisti, silloinkin oli aamu kun hän katseli tätä asemaa junan ikkunasta. Silloin hän oli matkalla rintamalle. Silloinkin.

Kuume nousi yhä ja juna alkoi jälleen liikkua. Hän nukahti kun muut vaunussa olijat tekivät heräämistä, ja kun hän seuraavan kerran havahtui hereille, kaikki muut olivat unessa, koko vaunu.

Ikkunassa liikkuva maisema oli kuollutta: kivihiilikasoja, hiilikuonan vuoria ja tehtaiden piippuja joista nousi harmaa

savu. Rikkisavu.

Asemien nimiä hän ei halunnut lukea. Nimettömien maisemien katselemiseen ei liittynyt vanhojen mielikuvien rasitteita. Viljeltyä maata, ruskeanpunaista multaa jonka pinnalla syysoras kiilteli vihreänä tomuna.

Ikkunan ohi vilisevän maiseman puissa oli lehtiä vähempi ja nekin kellastuneempia kuin siellä mistä hän oli noussut junaan.

Pikku asemalla seisoj vanha maalaisnainen musta huivi korkeana suippokaarena otsan yläpuolella. Kasvojen syvät uurteet kohosivat huivin kaaren suuntaisina ylöspäin, goottilaisesti.

Aseman kello oli väärässä. Se kävi tunnin edellä.

Kirkonkelloja oli tuotu laiturille. Niistä oli otettu kielet irti. Omasta elementistään irti revittyinä ne toivat mieleen kalastajan laiturille unohtamat kalat joiden kituset oli poistettu ja vatsat avattu. Koskaan enää ei kumajaisi niiden vaski kellotapulien tornista. Ehtookellojen soitto työviikon päättyessä ei kiiri tämän maiseman yllä valmistamassa pelloilla ahertavia ihmisiä pyhäpäivän hartauteen.

Mitä mahtoi liikkua huivipään maalaisnaisen mielessä joka seisoj aseman kellon alla ja katseli metallisulattamoon kuljetusta odottavia kirkonkelloja. Niistä valettaisiin tykkeitä. Vasken henki oli matkalla teurastamoon.

Aseman kello ei ollut väärässä.

Nukkuessaan hän oli ylittänyt Reinin. Hän oli Saksassa. Ja satoi yhä. Kuume vilutti.

Hän otti kompassin esiin, se kertoi junan kulkusuunnan: itä.

»O let nukkunut kellon ympäri ja menettänyt kaksi ateriaa», matkatoverit tähdensivät hänelle joka heräsi pitkästä unesta. »Sinä nukuit kun päivällistä jaettiin ja nukuit illallisen aikaan. Et herännyt vaikka herättelimme.»

»Ei. Te kaikki olitte unessa ja minä yksin hereillä», hän sanoi. Toverit nauroivat.

»Johonkin aikaan eilen illalla minä olin varmasti valveilla», hän ei antanut periksi. »Silloin kun juna ohitti Leipzigin, eilen iltayöstä. Kun oli kova ukonilma. Te kaikki nukuitte. Minä katselin salamoivaa taivasta. Pitkät salamot valaisivat koko Leipzigin. Ja minä ihmettelin miten oli mahdollista että kaupunki oli ehyt, jokainen julkinen rakennus ja torni paikoillaan ja siinä missä niiden kuuluikin olla eikä missään raunioita kuten siellä mistä me tulemme.»

Kun hän kertoi ehyestä sodan koskemattomasta kaupungista ukkostaivaan salamoidessa, hän näki kuulijoiden silmistä, että hän kertoi kuumeen painajaisesta.

Seitsemästoista lokakuuta hän ensi kerran heräsi terveen oloisena. Maisema oli tiheää maitosumua.

Se kätki asemien nimet, verhosi laaksot ja nousi kukkuloiden rinteille.

Kompassi kertoi junan muuttaneen kurssia: pyörät kolkkasivat kohti kaakkoa.